

Evde Bakım Veren Bireylere Verilen Temel Yaşam Desteği Eğitiminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi

Evaluation of the Efficiency of Basic Life Support Education Given to Individuals Given Care at Home

Hatun ERKURAN¹, Yunus Emre AKAN², Hikmet Fırat ÖRNEK³

¹ Öğr.Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Sema Doğan Sağlık Hizmetleri MYO, Anestezi Programı, Gümüşhane, 0000-0002-0860-5747

² Öğr.Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Sema Doğan Sağlık Hizmetleri MYO, Anestezi Programı, Gümüşhane, 0000-0002-9810-1242

³ Öğr.Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Sema Doğan Sağlık Hizmetleri MYO, Tıbbi Görüntüleme Programı, Gümüşhane, 0000-0002-4228-6858

ÖZET

Amaç: Bu çalışma evde bakım hizmeti veren hasta yakınlarının Temel Yaşam Desteği konusunda bilgi ve uygulama düzeylerini ölçme ile Temel Yaşam Desteği eğitimi sonrası verilen eğitimin etkinliğini değerlendirmesi amacıyla yapıldı.

Yöntem: Araştırma kapsamına alınan bireylere Temel Yaşam Desteği Eğitimi öncesi sosyodemografik bilgi formu ve Temel Yaşam Desteği bilgilerini ölçmeye yönelik 20 sorudan oluşan ön test, eğitim sonrası son test uygulandı.

Bulgular: Araştırmaya katılan bireylerin yaş ortalaması 43,27±14,15 olan katılımcıların 17'si kadın (%65,4), 20'si evli (%76,9), 11'i ön lisans-lisans mezunu (%42,3), 17'si ilk yardım eğitimi almamıştır (%65,4). Analiz sonucunda evde bakım hizmeti veren kişilerin temel yaşam desteği eğitimi öncesi ve sonrası doğru yanıt sayıları arasında son test yönünde anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur (p<0,001). Evde bakım hizmeti veren kişilerin eğitim öncesi ve sonrası temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları sıra ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur (p>0,05). Evde bakım hizmeti veren kişilerin yaşları ile eğitim öncesi temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuşken (p<0,01); eğitim sonrası temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Sonuç: Acil durumlarda hastalarına ilk müdahale edecek kişiler olarak evde bakım veren kişiler anahtar rol oynamaktadır. Hastalarını ilk görececek, ilk değerlendirmesini yapacak, ilk müdahalede bulunacak bakım verenlere bu konularda eğitimler yapılmalı, bağlı oldukları kurumlar bu eğitimleri düzenli olarak tekrarlamalıdır.

Anahtar Kelimeler; Eğitim, Evde Bakım, İlk Yardım, Temel Yaşam Desteği

ABSTRACT

Purpose: This study was carried out to measure the knowledge and practice levels of the relatives of patients who provide home care services on Basic Life Support and to evaluate the effectiveness of the training given after the Basic Life Support training.

Methods: A pre-test consisting of 20 questions to measure the sociodemographic information form and Basic Life Support information was applied to the individuals included in the study before the Basic Life Support Training, and a post-test after the training.

Results: The mean age of the individuals participating in the study was 43.27±14.15, 17 of them were female (65.4%), 20 of them were married (76.9%), 11 of them were associate degree-bachelor's graduates (42.3%), 17 of them did not receive first aid training (% 65.4). As a result of the analysis, it was found that there was a significant difference in the post-test direction between the number of correct answers before and after the basic life support training of the home care providers (p<0.001). It was found that the mean number of correct answers in the basic life support exam before and after the education of home caregivers did not differ significantly according to gender (p>0.05). While there was a moderate negative significant relationship between the ages of home care providers and the number of correct answers in the pre-education basic life support exam (p<0.01); There was no significant relationship between the number of correct answers in the post-training basic life support exam.

Conclusion: Home caregivers play a key role as the first responders to patients in emergencies. Caregivers who will see their patients for the first time, make the first evaluation, and give first aid should be trained on these issues, and the institutions they are affiliated with should repeat these trainings regularly.

Key Words; Education, Home care, First Aid, Basic Life Support

Sorumlu yazar:

Hatun ERKURAN, Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Sema Doğan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Anestezi Programı, Gümüşhane, htm_erkran@hotmail.com

Başvuru/Submitted: 03.10.2022 **Kabul/Accepted:** 23.08.2023

Cite this article as: Erkurran H, Akan Y.E, Örnek H.F. Evde Bakım Veren Bireylere Verilen Temel Yaşam Desteği Eğitiminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi. J TOGU Heal Sci. 2023;3(3):331-340.

GİRİŞ

İlk yardım, hayati tehlikeye sebep olan durumların sağlık personelleri gelene kadar, olay anında dolaşımın ya da solunumun devam ettirilmesi gibi temel yaşam desteği içerebilen, ilaçsız olarak yapılan müdahalelerdir. Solunum yolu tıkanıklığı veya dolaşım durması gibi beyin perfüzyonu bozulan durumlarda 4-6 dk içinde beyin hücreleri hasar görmeye başlar. 6. dakikadan sonra ise beyindeki hasar kaçınılmaz olduğundan ilk yardım müdahalesinin hemen başlaması gereklidir. İlk yardım, olay yerinde yapılması gereken bir uygulama olduğundan, orada bulunan kişiler tarafından yapılır (1).

Acil servise başvuran hasta yakınlarının %57,7'sinin Temel Yaşam desteği bilmediği saptanmıştır (2). Yirmi yedi aylık sürede toplam 61 hastada yapılan çalışmada, arrest vakalarının tamamının evlerde gerçekleştiği, hastalara Kardiyö Pulmoner Resüsitasyon (KPR) yapıldığı, sadece birisinden olumlu cevap alındığı; o hastanın da yoğun bakımda 20 gün takipten sonra kayıp edildiği belirtilmiştir (3). Hastane öncesi KPR sırasında hastaya zarar veren veya verebilecek olaylar belirlenmiş ve olayların %85'inden insan hatasının sorumlu olduğu bulunmuştur (4).

Hastane öncesinde temel yaşam desteğindeki aşamalar doğru sıralama ile uygulandığında ventriküler fibrilasyon (VF) gibi kalbin pompa aktivitesinin çalışmadığı arrest vakalarında hayatta kalım oranı %50 ye ulaşabilir (5). En az bir ko-morbid hastalığı olan vakalarda, erken ölüm riskinin olmayanlara oranla 50 kat arttığı, hiç ko-morbid hastalığı olmayanlarda %1,2 oranında erken ölüm saptanırken, en az bir hastalığı olan grupta bu oran %37,9 olarak bulunmuş, erken mortalitenin hastanın kronolojik yaşından çok tıbbi yaşı ile ilişkili olduğu, ko-morbid hastalık varlığında mortalite oranlarının belirgin olarak arttığı saptanmıştır (6). Ağır engelliler başta olmak üzere, çoklu organ yetmezliği gibi patolojik verilerin, ko-morbid olarak hastalarda görülmesi evde ilk yardımın önemini vurgulayabilir. Evde bakım hizmeti veren hasta yakınlarının orta üst düzey yaşlarda olması, eğitimlerin, teknolojinin getirdiği imkanlardan ziyade yüz yüze verilmesi, birebir anlatım ile verilmesini gerektirebilir.

Ülkemizin 31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre 83.614.362 kişi kayıtlıdır. Yetkili Hastanelerden alınan sağlık kurulu raporları baz alınarak, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Ulusal Engelli veri sistemi oluşturmuştur. Bu sisteme kayıtlı Ocak 2022 tarihi itibarıyla ülkemizde 2.511.950 engelli birey bulunmaktadır. 60 yaş üstü engelli kadınlar evde bakım yardımı alanların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Evde

bakım yardımından yararlanan kişi sayısı 2022 yılında 532.337'ye ulaşmıştır (7). Evde bakım, durumları stabil olan ancak giderek kötüleşen veya ileri evre kanser gibi yaşamı sınırlayan hastalıkları olanlar da dahil olmak üzere çeşitli hastaları kapsar. Doğal olarak, bu hastalar acil transfer gerektirebilir (8). Bakım hastaları tarafından yapılan acil servis ziyaretlerinin yaklaşık dörtte biri önlenemez olabilir. Aile üyeleri için, klinik muhakeme yetenekleri yeterli olmadığından, hastalar aynı durum için birden fazla acil servis ziyareti yapma eğilimindedir (9). Günlük sosyal hayatımızda dahil olmak üzere, trafik kazaları, yabancı cisim ile hava yolu tıkanıklığı gibi, temel yaşam desteği verilmesi gereken durumlarla karşılaşılabilir. Hasta yakınlarımızın çoğu tam bağımlı hastalarına hizmet veren bireyler olduklarından ve teknolojik açıdan bilgilere erişimlerinin gerek vakit darlığı gerekse kültürel ve yaşa bağlı erişim imkanları olmaması nedeniyle eğitimlerin bireysel olarak yapılmasını gerektirebilir. Literatür incelendiğinde ilk yardım eğitimleri bakım evi çalışanları, polisler, özel güvenlik görevlileri, acil çalışanları (2, 3, 10-15) gibi çalışan, acil durumla karşılaşabilecek kişiler ya da evde bakım alan bireylerin acil servis ziyaretleri üzerinde yoğunlaşmıştır (16-20). Evde hastasına bakım veren kişilerde sürekli hasta birey ile baş başa oldukları için acil durumlarla karşılaşma olasılıkları yüksektir. Bu sebeple evde hastasına bakım veren bireylere de Temel Yaşam Desteği eğitimi verilmesi önemli bir konudur, literatürdeki boşluğu doldurmak için bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur.

Bu çalışmada evde bakım hizmeti veren hasta yakınlarının Temel Yaşam Desteği konusunda bilgi ve uygulama düzeylerini ölçme ile Temel Yaşam Desteği eğitimi sonrası verilen eğitimin etkinliğini değerlendirme amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmamız Gümüşhane Üniversitesi E-95674917-108.99-124030 sayılı Etik Kurulu onayı ve Gümüşhane ili Kelkit ilçesi Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü'nün izni ile gerçekleştirilmiş ön test/son test tanımlayıcı kesitsel bir çalışma olarak düzenlenmiştir. Araştırmanın evrenini Kelkit Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğüne bağlı evde bakım aylığı alan 350 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı tarihte Temel Yaşam Desteği Eğitimi almayı kabul eden 26 gönüllü evde bakım veren birey araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınan bireylere 29.07.2022 tarihinde Temel Yaşam Desteği Eğitimi öncesi sosyodemografik bilgi formu ve Temel Yaşam Desteği bilgilerini ölçmeye yönelik 20 sorudan oluşan ön test uygulandı. Eğitime katılan kişilere ön test sonrası bilgisayar, projeksiyon cihazı, ilk yardım maketleri kullanılarak 60 dakikalık Temel Yaşam

Desteği Eğitimi verildi. Eğitim sonrası Temel Yaşam Desteği bilgilerini ölçmeye yönelik 20 sorudan oluşan son test uygulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS25 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak yapıldı. Sosyo-demografik bilgilerin yorumlanmasında; sayı, yüzdelerik dağılımlar, ön test/ son test karşılaştırmasında Wilcoxon Testi, cinsiyete ve yaşa göre dağılımlarında Mann Whitney U Testi kullanıldı.

BULGULAR

Evde bakım hizmeti veren kişilere ilişkin sosyodemografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Evde Bakım Hizmeti Veren Kişilere İlişkin Birtakım Bilgiler

Grup		N	%
Yaş	25-44	15	57,7
	45-64	8	30,8
	65-74	3	11,5
Cinsiyet	Kadın	17	65,4
	Erkek	9	34,6
Medeni Durum	Evli	20	76,9
	Bekâr	5	19,2
	Boşanmış	1	3,8
Eğitim Seviyesi	Okur-Yazar Değil	3	11,5
	Okur-Yazar	1	3,8
	İlköğretim	9	34,6
	Ortaöğretim	1	3,8
	Ön Lisans-Lisans	11	42,3
Bakım Verilen Hastaya Yakınlık	Annesi	3	11,5
	Babası	2	7,7
	Eşi	6	23,1
	Çocuğu	4	15,4
	Kayınvalidesi	2	7,7
	Kayınpederi	1	3,8
	Diğer	7	26,9
Evde Bakım Eğitimi Alma Durumu	Evet	6	23,1
	Hayır	20	76,9
İlk Yardım Eğitimi Alma Durumu	Evet	8	30,8
	Hayır	17	65,4

Tablo 1. incelendiğinde, evde bakım hizmeti veren kişilerin birtakım bilgilerine göre yüzde ve frekans değerleri verilmiş ve yorumlanmıştır. Buna göre yaş ortalaması $43,27 \pm 14,15$ olan katılımcıların 17’si kadın (%65,4), 20’si evli (%76,9), eğitim seviyesi olarak 11’i ön lisans-lisans (%42,3) mezunudur. Katılımcıların 6’sı eşiine bakım vermekte (%23,1), 20’si daha önce evde bakım eğitimi almamıştır (%76,9).

Evde bakım hizmeti veren kişilerin temel yaşam desteği eğitimi öncesi ve sonrası temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayılarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon Testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Evde Bakım Hizmeti Veren Kişilerin Temel Yaşam Desteği Eğitimi Öncesi ve Sonrası Temel Yaşam Desteği Sınavında Doğru Yanıt Sayılarının Wilcoxon Testi Sonuçları

Sontest-Öntest	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	0,00	0,00	-4,46	0,000
Pozitif Sıra	26	13,50	351,00		
Eşit	0	-	-		

Analiz sonucunda evde bakım hizmeti veren kişilerin temel yaşam desteği eğitimi öncesi ve sonrası doğru yanıt sayıları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur ($z=-4,46$, $p<0,001$). Farkın sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test lehinde olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, temel yaşam desteği eğitimin evde bakım hizmeti veren kişilerin temel yaşam desteği konusundaki bilgilerini artırmada önemli bir etkisinin olduğu söylenir.

Evde bakım hizmeti veren kişilerin temel yaşam desteği eğitimi öncesi ve sonrası temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları sıra ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Evde Bakım Hizmeti Veren Kişilerin Temel Yaşam Desteği Eğitimi Öncesi ve Sonrası Temel Yaşam Desteği Sınavında Doğru Yanıt Sayıları Sıra Ortalamalarının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Eğitim Öncesi Temel Yaşam Desteği Sınavında Doğru Yanıt Sayısı	Kadın	17	12,68	215,50	62,50	0,448
	Erkek	9	15,06	135,50		
Eğitim Sonrası Temel Yaşam Desteği Sınavında Doğru Yanıt Sayısı	Kadın	17	12,38	210,50	57,50	0,302
	Erkek	9	15,61	140,50		

Analiz sonucunda evde bakım hizmeti veren kişilerin eğitim öncesi temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları ($U=62,50$, $p>0,05$) ve eğitim sonrası temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları ($U=57,50$, $p>0,05$) sıra ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Evde bakım hizmeti veren kişilerin temel yaşam desteği eğitimi öncesi ve sonrası temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları ile yaşları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olup

olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U Testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Evde Bakım Hizmeti Veren Kişilerin Temel Yaşam Desteği Eğitimi Öncesi ve Sonrası Temel Yaşam Desteği Sınavında Doğru Yanıt Sayıları ile Yaşları Arasındaki İlişki

Ölçekler	Doğru Yanıt-Yaş İlişkisi
Eğitim Öncesi Temel Yaşam Desteği Sınavında Doğru Yanıt Sayısı	-0,567**
Eğitim Sonrası Temel Yaşam Desteği Sınavında Doğru Yanıt Sayısı	0,184

N=26, ** $p < 0.01$

Tablo 4 incelendiğinde evde bakım hizmeti veren kişilerin yaşları ile eğitim öncesi temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları arasında orta düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuşken ($r_s = -0,567$, $p < 0,01$); eğitim sonrası temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r_s = 0,184$, $p > 0,05$). Buna göre evde bakım hizmeti veren kişilerin yaşları arttıkça eğitim öncesi temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları azalmaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışma evde bakım hizmeti veren bireylere verilen Temel Yaşam Desteği konusunda verilen eğitimin etkinliğini değerlendirme amacıyla yapılmıştır. Katılımcıların % 65,4'ü kadınlardan oluşmaktadır. Bakım verme kadının rolü olarak görülmektedir. Kalınkara ve Kalaycı'nın (2017) çalışmalarında da bakım verenlerin % 85,6'sının kadınlardan oluştuğu, Taşdelen ve Ateş'in (2012) % 63,8 kadın olduğu ve % 30,6'sının eşlerine bakım verdiği bulunmuştur (21, 22). Bu çalışmada da eşlerinin bakımını üstlenen birey sayısı % 23,1'dir. Çalışma sonucunda evde bakımda bakım sorumluluğunun genellikle aile üyelerine yüklendiği söylenebilir.

Evde bakım hizmeti veren kişilerin temel yaşam desteği eğitimi öncesi ve sonrası temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayılarının son test yönünde anlamlı olarak arttığı bulunmuştur ($p < 0,001$). Literatürde evde bakım veren bireylere yönelik temel yaşam desteği eğitimi çalışmalarına rastlanmamıştır, ancak Şahin ve Aslan'ın (2019) bir halk eğitim merkezinde verilen ilk yardım kursunun etkililiğinin değerlendirmek için yaptıkları çalışmada çalışmamıza benzer şekilde ilk yardım eğitimi sonrası anlamlı fark bulmuşlardır. Bayraktar ve arkadaşlarının (2009) şoförlere verilen ilk yardım eğitiminin etkinliğinin değerlendirilmesi için yaptıkları çalışmada da ilk yardım eğitimi sonrası sürücülerin bilgi düzeylerinin arttığını bulmuşlardır (10, 14). Andsoy ve arkadaşlarının (2014) yaptıkları çalışmada da çalışma

sonuçlarımıza benzer şekilde eğitim sonrası bilgi düzeylerinde artış bulmuşlardır (12). Bu çalışma farklı alanlara göre evde bakım veren bireylerde Temel Yaşam Desteği Eğitimi için literatürdeki tek örneğidir ve Temel Yaşam Desteği Eğitimlerinin bireylerde bilgi düzeylerini arttırdığını gösteriyor olması ile önemlidir.

Bu çalışmada evde bakım hizmeti veren kişilerin temel yaşam desteği eğitimi öncesi ve sonrası doğru yanıt sayıları sıra ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Özkan'ın (2011) Denizli il merkezinde görev yapan polislerle yaptığı çalışmada çalışmamıza benzer şekilde cinsiyetin ilk yardım eğitimini etkilemediği bulunmuştur (11). Çalışmamızdan farklı olarak Kim ve Shim'in (2019) Koreli yaşlılarda bakım çalışanlarının acil durumlarda baş etme becerilerini etkileyen faktörleri belirlemek için yaptıkları araştırmalarında kadın çalışanların anlamlı olarak daha fazla bilgiye sahip olduklarını bulmuşlardır (13). Çalışma sonuçlarının farklı olması bakım çalışanı olmaları, daha önce ilk yardım eğitimi alma ya da ilk yardım gerektiren olaylarla daha önce karşılaşma durumlarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Evde bakım hizmeti veren kişilerin yaşları ile eğitim sonrası temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Buna göre evde bakım hizmeti veren kişilerin yaşları arttıkça eğitim öncesi temel yaşam desteği sınavında doğru yanıt sayıları azalmaktadır. Bakım veren kişilerin daha önce ilk yardım eğitimi almamış olmaları, yaş ilerledikçe görme kabiliyetlerinin bozulması, okuryazar olmayan kişilerinde olması, bir saat ara ile ön test/ son testin uygulanması bu sonuca neden olabilir. Araştırma sonucunda katılımcıların % 76,9'u evde bakım eğitimi almamıştır. Daha önce evde bakım eğitimi almamış olmalarının da sonucu etkileyebileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak; evde bakım hizmeti veren hasta yakınlarının Temel Yaşam Desteği konusunda bilgi ve uygulama düzeylerini ölçme ile Temel Yaşam Desteği eğitimi sonrası verilen eğitimin etkinliğini değerlendirme amacıyla yapılan çalışmamızda eğitim sonrası bilgi düzeylerinde eğitim öncesine göre anlamlı düzeyde bir artış olduğu tespit edildi. Hastalarının bakımı, acil durumlarda hastalarına ilk müdahale edecek kişiler olarak evde bakım veren kişiler anahtar rol oynamaktadır. Hastane öncesindeki bakım ve ilk yardım uygulamaları ile ölümlerin %20 oranında azaltılabileceği bilinmektedir. Hastalarını ilk görecek, ilk değerlendirmesini yapacak, ilk müdahalede bulunacak bakım verenlere bu konularda eğitimler yapılmalı, bağlı oldukları kurumlar bu eğitimleri düzenli olarak tekrarlamalıdır.

Teşekkür; Araştırmamız için imkan sağlayan Kelkit Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğüne Teşekkür Ederiz

Çıkar Çatışması; Çalışmamızla ilgili çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Onay; Araştırmamız için Gümüşhane Üniversitesinden 28.07.2022 tarihli E-95674917-108.99-124030 sayılı Etik Kurulu onayı alınmıştır.

Açıklamalar; Makalemiz 26-27 Ağustos 2022 tarihinde 6. Uluslararası Avrupa Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Kongresi Romanya da sözel bildiri olarak sunulmuş 20.09.2022 tarihinde Iksad Publishing House tarafından kongre kitabında yayınlanmıştır.

KAYNAKLAR

1. Nazik B. İlk Yardım. Nadir Kitap, 1. Baskı, YA PA yayınları, 2003.
2. Yaldır Z. Acil Servise Başvuran Hasta Yakınlarının Temel Yaşam Desteği Farkındalığı ve Sağlık Okuryazarlığının Değerlendirilmesi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2019, Eskişehir.
3. Al B, Zengin S, Kabul S, Güzel R, Sarcan E, Yıldırım C. Hastane Dışı Kardiyopulmoner Arrest Gelişen Hastalarda Temel ve İleri Yaşam Destek Uygulamaları. Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı, Gaziantep Tıp Dergisi. 2013;19(1): 13-17.
4. Hohenstein C, Rupp P, Fleischmann T. Critical Incidents During Prehospital Cardiopulmonary Resuscitation: What Are The Problems Nobody Wants to Talk About? Eur J Emerg Med. 2011 Feb;18(1):38-40. doi: 10.1097/MEJ.0b013e32833b1a61
5. Coşkun G. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Görevlilerinin Temel Yaşam Desteği ve İleri Kardiyak Yaşam Desteği Konularında Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Temmuz 2014, Ankara.
6. Baran Ö, Altuğ MU. Radikal Sistektomi Uygulanan Mesane Tümörlü Hastalarda; Post Operatif Erken Ölümü Etkileyen Prognostik Faktörlerin Değerlendirilmesi. III. Uluslararası Tıp ve Sağlık Bilimleri Araştırmaları Kongresi, Mart 2020.
7. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ocak 2022 Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni. https://www.aile.gov.tr/media/98625/eyhgm_istatistik_bulteni_ocak_2022.pdf. Erişim Tarihi: 01.07.2022
8. Kosaka M, Miyatake H, Arita S, Masunaga H, Ozaki A, Nishikawa Y, Beniya H. Emergency transfers of home care patients in Fukui Prefecture, Japan. Medicine (Baltimore). 2020 Jul 17; 99(29): e21245.
9. Hsu H, Wu T, Lin C, Lin C, Chen T, Lin W. Enhanced home palliative care could reduce emergency department visits due to non-organic dyspnea among cancer patients: a retrospective cohort study. BMC Palliat Care. 2021; 20: 42.
10. Bayraktar N, Çelik SŞ, Ünlü H, Bulut H. Şoförlere Verilen İlk Yardım Eğitiminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi,2009, 47–58.
11. Özkan Hİ. Denizli İl Merkezinde Görev Yapan Polislerin İlk Yardım Eğitimi Öncesi Ve Sonrası Bilgi Düzeylerinin Değerlendirmesi. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Denizli, 2011.
12. Andsoy II, Şahin AO, Ural S. Bir Devlet Üniversitesinde Görev Yapan Güvenlik Personeline Verilen İlk Yardım Eğitiminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi. Çağdaş Tıp Dergisi 2014;4(2): 84-90.
13. Kim S, Shim J. Factors Affecting Care Workers' Coping Abilities in Emergencies to the Korean Elderly. Int. J. Environ. Res. Public Health 2019, 16, 2946.
14. Şahin M, Aslan R. Bir Halk Eğitim Merkezinde Verilen İlk Yardım Kursunun Etkililiğinin Değerlendirmesi. GÜSD 2019; 8(4): 390 – 396.
15. Kim S. Effect of Case-Based Small-Group Learning on Care Workers' Emergency Coping Abilities. Int J Environ Res Public Health. 2021 Oct 30;18(21):11458.
16. Seow H, Barbera L, Pataky R, Lawson B, O'Lery E, Fassbender K, McGrail K, Burge F, Brouwers M, Sutradhar R. Does Increasing Home Care Nursing Reduce Emergency Department Visits at the End of Life? A Population-Based Cohort Study of Cancer Decedents. J Pain Symptom Manage. 2016 Feb;51(2):204-12.
17. Ramsey AM, Brennan S, Stricker A, Riek K, Brown D, Gurtowsky R, Sturza J, Filbrun AG. Emergency airway and ventilator procedures for community based home care staff validation of an educational program. Pediatr Pulmonol. 2018 Mar;53(3):374-380.
18. Veyron J, Friocourt P, Jeanjean O, Luquel L, Bonifas N, Denis F, Belmin J. Home care aides' observations and machine learning algorithms for the prediction of visits to emergency departments by older community-dwelling individuals receiving home care assistance: A proof of concept study. PLoS One. 2019 Aug 13;14(8):e0220002.
19. Jones A, Bronskill SE, Schumacher C, Seow H, Feeny D, Costa AP. Effect of Access to After-Hours Primary Care on the Association Between Home Nursing Visits and Same-Day Emergency Department Use. Ann Fam Med. 2020 Sep;18(5):406-412.

20. Hjalmarsson A, Holmberg M, Asp M, Östlund G, Nilsson KW, Kerstis B. Characteristic patterns of emergency ambulance assignments for older adults compared with adults requiring emergency care at home in Sweden: a total population study. *BMC Emerg Med.* 2020 Dec 2;20(1):94.
21. Kalınkara V, Kalaycı I. Yaşlıya Evde Bakım Hizmeti Veren Bireylerde Yaşam Doyumu, Bakım Yüğü ve Tükenmişlik. *YSAD-EIRJ* 2017 / 10(2):19-39.
22. Taşdelen P, Ateş M. Evde Bakım Gerektiren Hastaların Bakım Gereksinimleri ile Bakım Verenlerin Yüğüünün Değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim Ve Araştırma Dergisi* 2012;9 (3): 22-29.